

Inhoud

Voorwoord	7
1. Verwondering vanwege de opstanding	11
2. Maaltijden rondom de opstanding	41
3. Vrienden vanuit de opstanding	71
<i>Appendix</i>	
Opstandingsverhalen	99
Eindnoten	110
Over de auteur	112

Voorwoord

‘Ik geloof in ... de wederopstanding des vleses.’ Deze regel uit de apostolische geloofsbelijdenis, een van de hoekstenen van het orthodoxe christendom, brengt twee kernbegrippen van het geloof met elkaar in verband: de menswording en de opstanding. Het lichaam waarin Jezus met Kerst geboren werd, verdween niet op Hemelvaart; toen Zijn taak op deze wereld voltooid was, veranderde Hij niet van een fysiek in een geestelijk wezen. Vanaf het begin is Christus’ lichaam nauw betrokken geweest bij alle details van Gods schepping, Gods openbaring, en Gods redding. Zelfs nu nog zit Jezus lichamelijk aan de rechterhand van de Vader, waar Hij regeert, bidt en alles gereedmaakt. Ook vandaag is Zijn lichaam nog springlevend, net als bij zijn geboorte in Bethlehem.

Het geloofsleven stelt niets voor als het geen handen en voeten krijgt. Het moet lichamelijk in praktijk gebracht worden. Hoewel Jezus’ lichaam voorlopig in de hemel is, blijft het lichaam van Christus op aarde in de vorm van de gemeente. Het lichaam van Jezus wordt zichtbaar op aarde als het christelijke leven handen en voeten krijgt in de details van het alledaagse leven. De Heilige Geest (de Geest van Christus) leeft in de harten van wie gedoopt is. Hij brengt op wonderlijke wijze verleden, heden en toekomst samen. Dat belijden we ook bij het avondmaal, dat ‘Jezus Christus (...) is gestorven (...) opgestaan

van de doden, opgevaren ten hemel (...) vanwaar Hij komen zal.' Op dit moment leeft Hij in mensen zoals u en ik.

Leven in het lichaam en leven vanuit de opstanding zijn twee kanten van dezelfde medaille. In het leven als volgelingen van Jezus worden onze sterfelijkheid en onsterfelijkheid met elkaar verenigd, niets uitgezonderd.

Maar weinig dingen in mijn leven zijn zo waardevol geweest als het begeleiden van mijn vader in zijn laatste levensdagen. Op de dag waarop hij in een hospice werd opgenomen, vatte ik zijn levensomstandigheden als volgt samen:

1. We houden veel van u;
2. We zullen goed voor u zorgen;
3. De rest van uw leven bestaat waarschijnlijk eerder nog uit dagen en weken dan uit maanden en jaren.

Toen ik hem vroeg wat hij ervan vond dat hij binnenkort zou sterven, zei hij, na de gebruikelijke bedachtzame pauze: 'Ik vind het prima.' En dat was ook echt zo. Zijn laatste dagen werden gekenmerkt door een opmerkelijke vreugde. Hij genoot van het bezoek van familie en vrienden en at met zichtbaar genoegen nog een laatste schaalje roomijs met pecannoten. Hij leek al te kunnen vooruitkijken over de drempel naar de hemel, waar mensen (engelen?) stonden te popelen om hem in het paradijs te verwelkomen. Door die ervaring geloof ik nu meer dan ooit in de opstanding van het lichaam. Net als zijn leven was zijn dood een overtuigend bewijs van de opstanding waarin hij nu ten volle kan delen.

Hoewel Eugenes begrafenis voor het publiek toegankelijk was¹, stond alleen de familie aan het graf. We stonden om zijn graf om per-

soonlijk afscheid te nemen, en voordat zijn lichaam aan de aarde werd teruggegeven, leek het ons gepast dat Eugenes stem voor de laatste keer gehoord zou worden. Op een met gras begroeide heuvel op de Conrad Memorial begraafplaats in Montana las ik deze woorden uit zijn memoires, een van de laatste boeken die hij schreef.

Opstanding heeft niet alleen te maken met wat er gebeurt nadat we zijn begraven of gecremeerd. Daar gaat het ook over, maar in de eerste plaats heeft het te maken met de manier waarop we leven in het hier en nu. Maar zoals Karl Barth ons in een citaat van Nietzsche voorhoudt: 'Alleen waar een graf is, is er opstanding.' We oefenen voor onze dood door onze wil om te leven op onze eigen voorwaarden op te geven. Alleen door zo los te laten en onszelf te verloochenen, kunnen we leven vanuit de opstanding.²

We vertrokken van de begraafplaats en hielden met een paar honderd vrienden ergens vlakbij een receptie. We vertelden verhalen. We aten en dronken samen. We stonden op de grens tussen een diep verdriet aan de ene kant en verwondering en dankbaarheid aan de andere kant. Zo kort na zijn dood al leefden we met Eugene vanuit de opstanding.

Eric Eugene Peterson
Pinksteren, 2019

***Hevig geschrokken en tegelijkertijd vol blijdschap
houden de vrouwen weg om de leerlingen te vertellen
wat de engel had gezegd. Ineens stond Jezus voor hen!
'Vrede', zei Hij. Zij vielen voor Hem neer, omklemden
Zijn voeten en keken vol ontzag naar Hem op.***

Mattheüs 28:8-9

1

Verwondering vanwege de opstanding

Billy Sundays formule voor het ideale christelijke leven staat me altijd wel aan. Billy Sunday was hét voorbeeld van een Amerikaanse massa-evangelist. Hij reisde honderd jaar geleden krus door Noord-Amerika met zijn flamboyante opwekkingsshow, waar enorme aantallen mensen op af kwamen. Hij was vroeger honkbalspeler geweest en hij gebruikte de preekstoel als een werpheuvel, waarvandaan hij avond na avond zijn preken als honkballen de enorme tenten in slingerde. Een van de kenmerken van die tenten was het zaagselpad. Het brede gangpad dat van de ingang van de tent naar het verhoogde platform liep waar Sunday preekte, was bedekt met een dikke laag zaagsel. Daardoor stofte het niet zo in tijden van droogte en bij regen nam het de modder op. Maar het markeerde ook het pad van de vele rijen klapstoelen naar het altaar voor in de tent, net onder de preekstoel. Aan het einde van de preek nodigde Billy Sunday alle mannen en vrouwen die die avond naar de tent gekomen waren uit om van hun stoel op te staan en over het zaagselpad naar het altaar te komen, om daar neer te knielen en christen te worden. ‘Het zaagselpad nemen’ werd in Noord-Amerika bekend als synoniem voor berouw en bekering.

De perfecte formule

Ik weet niet of de uitdrukking ‘het zaagselpad nemen’ door Billy Sunday verzonnen is, maar hij was ongetwijfeld degene die ervoor zorgde dat het een vaste uitdrukking in onze taal werd. Hij herhaalde vaak zijn ideale formule voor het christelijke leven: ‘Neem het zaagselpad, kniel neer en ontvang Christus als je Redder. Als je dan straks deze tent uit loopt en wordt overreden door een tientonner, ga je rechtstreeks naar de hemel.’

Ik geef toe, het zou een prachtige manier zijn om zo snel en gemakkelijk mogelijk in de hemel te komen. Het kan bijna niet mislukken. Er is geen tijd om af te glijden, je hoeft niet te worstelen met verleidingen of twijfels, je hoeft je echtgenoot niet te respecteren, geen kinderen te verdragen, geen vijanden lief te hebben, en er is geen verdriet meer en geen tranen. In één klap in de eeuwigheid.

Billy Sunday is een extreem geval van wat min of meer typerend is voor de Noord-Amerikaanse benadering van deze dingen: zorg dat je de juiste keuze maakt, en dat het vervolgens zo snel mogelijk achter de rug is. Stel je doel vast en ga ervoor, op de meest handige en efficiënte manier. Als cultuur zijn we goed in opstarten. We stellen fantastische doelen. Maar daarna is er niet veel om over naar huis te schrijven. Als het echt in de soep loopt, beginnen we gewoon weer opnieuw. Daar zijn we heel goed in. Of we stellen een nieuw doel of een nieuwe visie of missionstatement, zoals we dat noemen. Dan zijn we weer even afgeleid van wat er om ons heen gebeurt.

Wat de kerk niet vertelt

Laat me in eigen woorden herhalen wat paus Johannes Paulus II eens zei tegen een groep leiders uit derdewereldlanden: ‘Neem geen voorbeeld aan de westerse landen als jullie ontwikkelingsmodellen zoe-

ken. Ze weten wel hoe ze dingen moeten maken, maar ze weten niet hoe ze er vervolgens mee moeten leven. Ze hebben op het gebied van technologie een verbazingwekkend niveau bereikt, maar ze weten niet meer hoe ze hun kinderen moeten opvoeden.’

Dat is de context van dit boek. Het is een culturele context, waarin de ziel bijna volledig wordt genegeerd in de haast om weer iets nieuws te kopen of te maken. De vorming van de ziel is een van de belangrijkste verantwoordelijkheden van de christelijke kerk – levens gevormd door de Heilige Geest, ‘volwassen geworden door alles wat Christus in ons heeft gedaan’ (Ef. 4:13). Maar die verantwoordelijkheid wordt te vaak verwaarloosd. We hebben veel speciale programma’s voor geestelijke groei, maar die zijn altijd ondergeschikt aan iets anders. In de wereld van New Age spiritualiteit en psychologie wordt veel meer aandacht besteed aan geestelijke vorming dan in de kerk. Maar hoe prijzenswaardig het ook is dat de leraars en raadgevers van deze wereld zo veel aandacht besteden aan groei, ze proberen dat te doen zonder Jezus Christus, of ze zetten Hem ergens in de kantlijn. Ze laten het belangrijkste weg: opstanding.

Ik ben ervan overtuigd dat God de gemeente midden in de wereld heeft gezet om de wereld stabiel te houden. Een essentieel aspect van deze stabiliteit wordt meestal geestelijke groei genoemd – dat het leven van Christus in ons gestalte krijgt, ons leven lang. Het gaat dan om wat er gebeurt vanaf het moment dat we ons bewust worden van onze identiteit als christenen en die accepteren, tot het moment dat we aan tafel gaan voor het ‘bruiloftsmaal van het Lam’ (Openb. 19:9). Het gaat om de manier waarop we leven in het hier en nu, de tijd tussen het altaar en de tientonner.

Ik behandel dit onderwerp met een zeker gevoel van urgentie. Niet alleen vanwege de wijdverspreide secularisatie van geestelijke

vorming in de cultuur om ons heen, maar ook omdat de gemeente waarbij ik hoor en waarin ik geroepen ben te schrijven en te spreken, wat dit betreft steeds meer op de cultuur gaat lijken in plaats van er lijnrecht tegenover te staan. Er is tegenwoordig een enorme interesse in 'spiritualiteit', maar dit gaat niet samen met een interesse in de langzame, moeilijke weg die we dagelijks moeten bewandelen om te worden als Christus. Daarmee bedoel ik een hartsgesteldheid waardoor ons woord 'spiritualiteit' verandert van een wens of verlangen, een fantasie of een vorm van afleiding, in een leven dat echt wordt geleefd tot eer van God. Wendell Berry zegt het zo in een gedicht: 'de opstanding beoefenen'. Ik wil dit boek verankeren in de opstanding van Jezus.

Het middelpunt van de opstanding

We staan in het christelijke leven in een rijke traditie van geestelijke vorming. Jezus' opstanding biedt de kracht en de voorwaarden waaronder we 'dicht bij de HERE' leven (Ps. 116:9). De opstanding van Jezus maakt de realiteit mogelijk en beschikbaar waarin we door de Heilige Geest worden gevormd als een nieuwe schepping in Christus. De doehet-zelfcultuur van Noord-Amerika heeft onze verbeelding zo doordrenkt dat we gewoonlijk geen aandacht hebben voor het belangrijkste – opstanding. De reden waarom we hier geen aandacht voor hebben, is dat opstanding niet iets is wat we kunnen gebruiken of beheersen, manipuleren of verbeteren. Het is een interessant feit dat de wereld weinig succes heeft in het commercialiseren van Pasen, zoals dat met Kerst wel gebeurd is. Als we er geen grip op kunnen krijgen of het niet kunnen gebruiken voor onze eigen doeleinden, raken we al gauw de belangstelling kwijt. Maar we kunnen de opstanding niet naar onze hand zetten. Het is exclusief Gods werk.

Wat ik wil doen, is herontdekken wat het middelpunt van de opstanding is en de vormingstradities omarmen die zich daaruit hebben ontwikkeld. Ik zal achtereenvolgens drie aspecten van Jezus' opstanding behandelen die ons kenmerken en kracht geven als we leven vanuit de opstanding. Dan zal ik dit leven, dat geleefd wordt vanuit de realiteit en de voorwaarden van Jezus' opstanding, contrasteren met wat ik beschouw als de gewoontes en aannames van de wereld, die zich niet bewust is van de opstanding of die probeert te omzeilen. Ik noem dit de 'analyse van de opstanding'. Als laatste zal ik ingaan op het in praktijk brengen van de opstanding: een gepast en verantwoordelijk leven leiden in een wereld waarin Christus is opgestaan.

Eerbied en intimiteit kunnen niet zonder elkaar

Onze vier evangelienschrijvers besluiten hun vertellingen met een verslag van Jezus' opstanding. Ze beschrijven die vanuit verschillende standpunten en geven verschillende details, maar allemaal hebben ze één ding gemeen: een gevoel van verwondering, verbazing, verrassing. Ondanks de hints waarmee de Hebreeuwse Schrift doorspekt is en de drie duidelijke uitspraken van Jezus waarmee Hij Zijn opstanding aankondigde (zie Marc. 8:31; 9:31; 10:34), bleek toch niemand het te hebben verwacht toen het daadwerkelijk gebeurde. Echt niemand. De eerste mensen die te maken kregen met Jezus' opstanding waren nog volop bezig met rouwen om Zijn dood. Nu was er een totale ommekeer nodig en moesten ze ermee leren omgaan dat Hij weer leefde. Ze waren totaal overdonderd.

Mattheüs vertelt ons over Maria van Magdala en een vrouw die hij 'de andere Maria' noemt, die vroeg op de zondagochtend naar het graf gaan. Vrijdagmiddag laat hadden ze gezien hoe Jozef van Arimathea het gekruisigde lichaam van Jezus daar had neergelegd (zie 28:1-10).